

Stand van zaken en uitleg van formele wetsvereisten

Uitleg over artikel 5 onder b, Leerplichtwet 1969 en de huidige stand van zaken, medio april 2025.

(De in dit artikel aangehaalde paragrafen, artikelen en lid bepalingen zullen zijn vanuit de Leerplichtwet 1969, tenzij anders vermeld.)

Het Openbaar Ministerie (OM) heeft op 07 april 2025 een nieuwsbericht uitgebracht¹ met de bedoeling meer uitleg te geven over haar beslissing niet verder te gaan tot het vervolgen van ouders die een kennisgeving hebben ingediend bij hun gemeente, vanwege het ervaren van richtingsbezwaren tegen de scholen in de nabije omgeving van hun woonadres.

Het is voor belanghebbenden duidelijk geworden dat het OM deze beslissing heeft genomen, dankzij de plaatsing van een publicatie op 25 maart 2025 door 'Ingrado', beroepsvereniging van leerplichtambtenaren, op haar website.² In die publicatie vermeldt zij een quotering uit een *e-mail* van het OM die deze beslissing deelt met 'Ingrado'. Deze publicatie, eerst voorzien van een memo vanuit het Wetenschappelijk Bureau van het Openbaar Ministerie (WBOM), is gedeeld in een publicatie op de nieuwspagina van de website van Ingrado onder de kop '*OM behandelt geen (nieuwe) zaken rondom art. 5 onder b Leerplichtwet*'.

Mevrouw Van Starckenburg, directrice van Ingrado, heeft aangegeven uit te kijken naar meer verduidelijking van de keuze tot het stoppen met vervolgen door het OM. Onderdelen van de publicatie van het OM zijn terug te vinden in deze publicatie van de 'Werkgroep Vrijstelling 5 b'. In deze publicatie willen wij de huidige situatie voorzien van context en delen wij adviezen die mogelijk opgevolgd kunnen worden. Alle adviezen die worden gegeven reflecteren niet de individuele standpunten van de leden van de werkgroep, maar uitsluitend wat de wet voorschrijft; met bijzondere aandacht voor de grammaticale systematiek, wetshistorie en rechtshistorie van de *Leerplichtwet 1969*.

De kern van de wet | De situatie die zich jou als ouder voor doet

Wanneer jij als ouder tot de conclusie bent gekomen dat er in jouw onderzoek naar een school voor jouw kind geen passende school is die in voldoende mate tegemoet kan komen aan jouw geloofsovertuiging, dan zal jij hiervan de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap op de hoogte moeten stellen.

De minister heeft in de wet vastgelegd dat hij wil dat jij hem via het college van burgemeester en wethouders van de gemeente waarin het kind staat ingeschreven, in kennis stelt van jouw situatie waardoor jij jouw kind niet kan inschrijven. Dit moet via een brief die gericht is aan het college van burgemeester en wethouders en de brief moet aan bepaalde voorwaarden voldoen.

In *artikel 6* van de *Leerplichtwet 1969* vinden we deze eerste vereisten terug. Het gaat hier om gegevens die duidelijk maken om welk kind het gaat, wanneer het geboren is, met welk persoonsnummer en ook waar het woont, zodat de registratie van vrijstelling kan worden voltooid. De minister vindt het ook belangrijk dat jij laat weten welke situatie zich heeft voorgedaan, waardoor inschrijving niet mogelijk is. Er zijn namelijk verschillende situaties waardoor een beroep op vrijstelling moet worden gedaan. In dit geval is dat de situatie van het niet vinden van een passende school vanwege richtingsbezwaren tegen de scholen in de nabije omgeving van jouw woonadres.

Door de gemoedsbezwaren die jij ervaart, ontstaan er 'overwegende bedenkingen' (in vroegere versie van de *Leerplichtwet* ook wel genoemd 'bezwaren') tegen de richting van deze scholen in jouw omgeving.

---

¹ <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2025/04/07/vervolging-leerplichtzaken-artikel-5b>

² <https://ingrado.nl/actueel/items/om-behandelt-geen-nieuwe-zaken-rondom-art-5b-leerplichtwet> | '*OM behandelt geen (nieuwe) zaken rondom art. 5 onder b Leerplichtwet*'.

In *artikel 8* van de *Leerplichtwet 1969* staat daarom geschreven dat de minister ook wil dat jij verklaart dat deze situatie zich bij jou heeft voorgedaan en dat jij dus deze overwegende bedenkingen koestert en daarmee geen inschrijving kan bewerkstelligen voor jouw kind.

De keuze voor een school is dus uitgekomen op een situatie waarin jij als ouder niet in staat bent tot inschrijving en omdat daarmee de kennisgeving, voorzien van de verklaring, is ingestuurd: ben jij niet meer strafbaar.

Het proces van vrijstelling | Verschillen en overeenkomsten

Alhoewel op het eerste gezicht het lijkt dat het beschreven proces voor alle vormen van beroep op vrijstelling hetzelfde zijn, is dat niet het geval. Er zitten in de wet nuanceverschillen tussen de uiteenlopende redenen van een beroep op vrijstelling en daarmee ook de voorwaarden voor een beroep op vrijstelling. Het verschil zit hem hier in het zijn van een 'aanvraag' en daarmee 'verzoek' tot vrijstelling, tegenover 'een kennisgeving' met 'de verklaring' in het kader van een van rechtswege ontstane vrijstelling.

In bijvoorbeeld het geval van een beroep op vrijstelling vanwege een lichamelijke- of psychische noodzaak, *artikel 5 onder a*, zegt de wet dat het de bedoeling is dat dit beroep voldoet aan de vereisten van 'een verklaring' over de situatie die zich voordoet, gegeven door een arts die het college van burgemeester en wethouders aanwijst. De terminologie van 'een verklaring' zorgt ervoor dat we kunnen spreken van een 'aanvraag', waarbij er wordt beschreven dat er nog inmenging noodzakelijk is van het college van burgemeester en wethouders. Het is daarmee een 'verzoek' dat zal moeten worden voorgelegd aan, en beoordeeld door, een specialist en daarmee dus aan de gestelde voorwaarden moet voldoen om de vrijstelling tot stand te laten komen.

In het geval van een beroep op vrijstelling vanwege *artikel 5 onder b* - richtingsbezwaren en overwegende bedenkingen tegen de scholen in de nabije omgeving van het woonadres - ligt de grammaticale uitleg van de wet, en daarmee de vereisten voor een beroep, anders.

1. Ouders dienen een verklaring in te sturen naar het college van burgemeester en wethouders van de gemeente waar het kind ingeschreven staat. Dit gaat over het kind waarvoor de schoolinschrijving niet mogelijk is vanwege de ervaren gemoedsbezwaren tegen de richting van de scholen in de nabije omgeving van het woonadres.
De kennisgeving moet de gegevens zoals opgesomd in *artikel 6* bevatten om geldig te zijn en ouders zijn verantwoordelijk voor de juistheid en volledigheid van de gegevens.
2. In de kennisgevingbrief moet daarnaast duidelijk worden gemaakt dat het om *artikel 5 onder b van de Leerplichtwet 1969* gaat. Als ouder dien jij ook daarbij 'de verklaring' te geven dat deze situatie zich bij jou voordoet, zo weten burgemeester en wethouders waar de kennisgeving over gaat en dat het de betreffende situatie is waarin jij je bevindt en daarmee kan het college het beroep op vrijstelling van schoolinschrijving registreren in het vrijstellingsregister (ROD).

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het proces van het juist registreren van jouw vrijstelling. De minister heeft voorwaarden gesteld aan de gegevens die mogen worden vastgelegd ten behoeve van het doorgeven van de vrijstellingsgegevens door de burgemeester en wethouders(s) van jouw beroep op vrijstelling.

Alleen de gegevens in *artikel 6* èn vanaf welke datum tot welke datum de vrijstelling geldt, mogen worden geregistreerd. De kennisgeving moet verstuurd worden vóór 1 juli van het jaar, of indien het gaat om de eerste kennisgeving; één maand voor de leerplichtige leeftijd van jouw kind (dat is de eerste schooldag van de daarop volgende maand na de verjaardag van jouw kind). Zo dien jij deze vorm van kennisgeving aan te houden.

De bespreking publicatie OM | Procedeerstop

Al geruime tijd is er een andere werkwijze gehanteerd door verschillende gemeenten en in het specifiek door leerplichtambtenaren, maar ook door de rechterlijke macht en zelfs uitspraken van de staatssecretaris gaan tegen de wet en haar bedoeling in.

Om deze publicatie niet al te lang te laten zijn, wordt ervoor gekozen om de bespreking van deze situaties uitgebreider te bespreken in een publicatie die nog in voorbereiding is ten aanzien van de stellingen van het WBOM op 6 februari en over de publicatie van het bericht van het OM van 7 april 2025.

Een aantal van de uitspraken van het OM willen wij hier wel aanhalen, ter verduidelijking van onze standpunten maar ook ter informatie aan jou als ouder, zodat jij beter kan begrijpen wat jouw rechtspositie op dit moment (met de huidige wet) als ouder is.

Het Openbaar Ministerie schreef in de publicatie met als titel ‘*Vervolging leerplichtzaken (artikel 5b)*’ van 7 april 2025 op haar website³:

“Het Openbaar Ministerie (OM) heeft besloten geen zaken meer te vervolgen, waarbij er door de leerplichtambtenaar geen vrijstelling is verleend vanwege richtingsbedenking tegen scholen [...]”

Het OM schrijft hier “geen vrijstelling is verleend” en dit wekt de suggestie dat het in het geval van *artikel 5, onder b*, gaat om een ‘aanvraag’, waarbij er iets toegezegd of ontzegd kan worden.

Dit is echter niet juist.

De wet zegt in *artikel 5*:

“De in *artikel 2, eerste lid, (red. ouders*)* bedoelde personen **zijn vrijgesteld** van de verplichting om te zorgen, dat een jongere als leerling van een school onderscheidenlijk als vavo-student of mbo-student van een instelling staat ingeschreven, **zolang** [...]”

Na deze tekst staat de opsomming van situaties die zich bij ouders kunnen voordoen waardoor inschrijving niet mogelijk is, waaronder (*artikel 5 lid b*). Zolang deze situatie zich dus voordoet, ben jij vrijgesteld als ouder. Dit tenminste als jij aan de formele vereisten voldoet die de wet stelt aan de kennisgeving die jij hiervan moet sturen naar het college van burgemeester en wethouder van de gemeente van inschrijving.

In *artikel 6* staat er over het sturen van de kennisgeving het volgende geschreven:

“De in *artikel 2, eerste lid, bedoelde personen (red. ouders*)* kunnen zich slechts beroepen op vrijstelling, indien zij aan het college [...]”

Hier staat beschreven wat wij in voorgaande alinea hebben opgenoemd aan vereisten voor het kennisgeven aan het college van burgemeester en wethouders van de gemeente waar het kind is ingeschreven. Wij lezen hier dus geen **aanvraag** maar een **stelling (uit constatering)** beschreven door de minister. Deze opsomming van (grammaticale) factoren maakt de vrijstelling van schoolinschrijving dan een van rechtswege ontstane vrijstelling.

³ <https://www.om.nl/actueel/nieuws/2025/04/07/vervolging-leerplichtzaken-artikel-5b>

Wij lezen in de wet geen andere vereisten, zoals het delen van de geloofs- of levensovertuiging met de overheid, het verstrekken van een lijst van alle scholen in de nabije omgeving met hun richtingen, en/of het invullen van een lijst met vragen die door ouders beantwoord moeten worden, zoals gemeenten eisen – alles op straffe van het ontzeggen van een vrijstelling wanneer deze informatie niet door de ouders wordt verstrekt.

Het OM schrijft verder:

“Het aanvragen van deze vrijstelling, wordt beoordeeld door de leerplichtambtenaar. [...] Wanneer de leerplichtambtenaar het verzoek tot vrijstelling afwijst, wordt er een proces-verbaal opgemaakt.”

Wij horen menig lezer nu denken: ‘Hoe is dit mogelijk?! Kan een leerplichtambtenaar dus tòch meer opvragen ter beoordeling of toetsing? Of kan het Openbaar Ministerie (of een rechter) dan meer eisen? En hoe zit dit dan met zo een “afwijzing”?’ Dit zijn begrijpelijke vragen, en ze vormen één van de belangrijkste redenen waarom deze werkgroep bestaat, namelijk het beantwoorden van deze onderzoeksvragen.

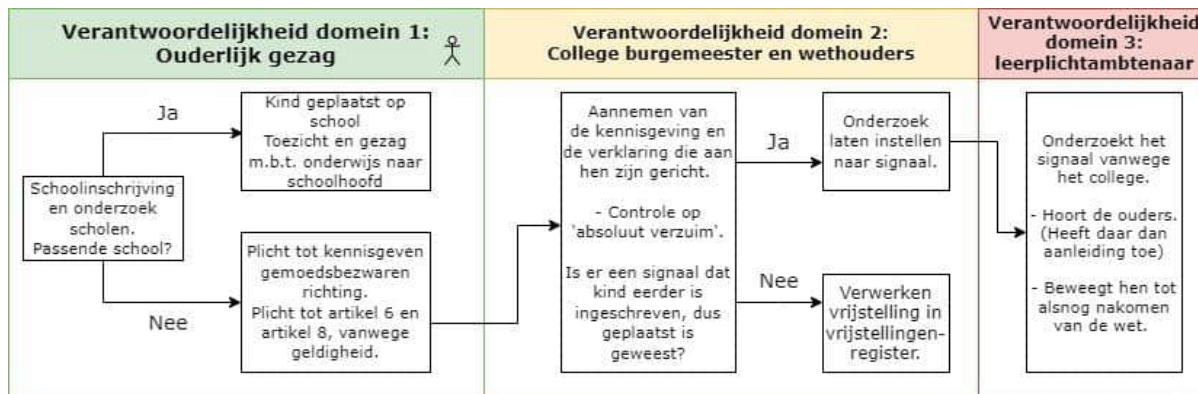
Het antwoord volgens ons, gezien de wetsgeschiedenis, is: ‘Wat het OM (en andere ketenpartners) hier aanhaalt, kan wetstechnisch gezien niet.’ Wij stellen dit omdat wij als werkgroep geen wettelijke basis kunnen vinden die de uitspraken van het Openbaar Ministerie (en ook de jurisprudentie van de rechterlijke macht) ondersteunt, onderbouwt of waarborgt.

In tegendeel: volgens de vaste jurisprudentie van de Afdeling Bestuursrecht van de Raad van State is het **niet de bedoeling** dat een burgemeester en/of wethouder(s) (en zeker niet een leerplichtambtenaar, die handelt en tekent in (vermeend) (onder)mandaat) enige vorm van toetsing uitvoert. De wet voorziet er niet in dat deze bestuursorganen, in welke hoedanigheid dan ook, de inhoud of de feitelijkheid (*artikel 8, lid 2*) van de verklaring beoordelen. De verantwoordelijkheid voor het verstrekken van de benodigde informatie en het naleven van de wettelijke eisen ligt volledig bij de ouders, zonder dat het lokale bestuur of de leerplichtambtenaar zich mogen buigen over de inhoud van de kennisgeving en de verklaring, anders dan de benodigde informatie voor de vastlegging van de vrijstelling in het vrijstellingenregister (Register Onderwijsdeelnemers – ROD).

Het is volledig de verantwoordelijkheid van ouders om te voldoen aan de wettelijk gestelde eisen. Wanneer blijkt dat ouders niet aan deze eisen hebben voldaan, kan de burgemeester of wethouder de vrijstelling niet registreren in het vrijstellingenregister omdat de vereiste informatie voor het invullen van het registratiesysteem dan ontbreekt.

Om een vrijstelling te registreren heeft de burgemeester of wethouder(s) de gegevens van *artikel 6* nodig en als het college opmerkt dat dit niet kan vanwege het ontbreken van één van deze gegevens: dan is dat het signaal dat de kennisgeving niet geldig is ingediend. Als dit wordt geconstateerd: dan kan het college van burgemeester en wethouders dit signaal doorgeven aan de leerplichtambtenaar voor verder onderzoek.

Alléén deze vorm van ‘ongeldigheid’ van een kennisgeving is dan strafbaar! Het onderzoek van de leerplichtambtenaar is er dan dus op gericht om te horen van ouders waarom zij niet aan de wet hebben voldaan. In dit stroomdiagram hebben wij een kort overzicht gemaakt over de posities van verantwoordelijkheden en het te volgen proces volgens de wet: van *artikel 2, eerste lid* tot aan *artikel 22*

Leerplichtwet 1969 – specifiek in het proces van een kennisgeving.

Hoe nu verder? | Een stevige rechtspositie en eventuele wijziging van de wet

Op dit moment zijn er gesprekken gaande bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap om te kijken of een wetswijziging kan worden gemaakt omdat er kennelijk zorg bestaat over de toename van het aantal beroepen op vrijstelling van schoolinschrijving vanwege richtingsbezwaren. De werkgroep constateert ook een stijging, maar wijst ook op andere factoren die bijdragen aan de toename van het aantal ingediende kennisgevingen. Het is belangrijk te benadrukken dat een beroep op vrijstelling vanwege inrichtingsbezwaren, met name de wens om thuisscholing te geven, **niet** de bedoeling is van *artikel 5 onder b!* Dit is ook besproken in de Memorie van Antwoord bij de instelling van de wet.⁴

Destijds maakte de staatssecretaris zich geen zorgen over het aantal beroepen op vrijstelling en de wijze van het proces, maar het kan zijn dat deze stelling in de huidige stand van zaken meer onderzoek behoeft.

Conclusie

Het is natuurlijk van groot belang dat dit gesprek (op politiek niveau) zo zorgvuldig mogelijk wordt gevoerd. Hierbij speelt de positie van jou als ouder een cruciale rol. Een sterke positie van jou als ouder zorgt voor een breder en meer standvastig begrip van de wet zoals deze nu is. Dit biedt ons ook beter inzicht in de mogelijkheden voor de toekomst.

Als werkgroep willen wij graag informatie verstrekken zodat ouders uiteindelijk beter geïnformeerd zijn over de verantwoordelijkheden die zij dragen naar hun kinderen, naar de gemeenschap en, in bredere zin, naar de toekomst. Het doen van een beroep op vrijstelling is geen lichte situatie waarin jij als ouder verkeert. Het is een bijzonder moeilijke keuze, waarbij de beslissing om de kennisgevingsbrief te versturen, in relatie tot het geloof dat jij belijdt, vaak extra zorgen met zich meebrengt.

Het is geen keuze voor thuisscholing, aangezien dit een inrichtingsbezwaar betreft; het gaat hier om de situatie waarin je wel een school voor jouw kind zou willen, maar deze niet kunt vinden. Het inschrijven bij een school in de omgeving zou voor jou een zodanige schending van het geloof betekenen, dat je in je dagelijks leven in verdrukking komt met je geloof en dat er dus geen andere optie is dan deze keuze te maken.

⁴ Memorie van Antwoord, Zitting 1967-1968 - 9039 Leerplichtwet 1968 | Pagina 13, 14

Het is dan extra bitter dat jij als ouder, in sommige gemeenten, wordt verdacht van niet-integer handelen en in sommige gevallen zelfs beschuldigd wordt van het niet uitoefenen van behoorlijk gezag (met betrekking tot het onderwijs) over je kind. Dit is de harde realiteit voor een relatief groot aantal ouders die problemen bij de vrijstellingenprocedure hebben gekregen.

Vandaar dat wij ook blij zijn dat het OM duidelijk de wet aanhoudt, zoals in onze *position paper* van 7 april 2025 ook werd uitgesproken door deze werkgroep. Wij gaan ervan uit dat het OM moet begrijpen dat 'formele vereisten' uitsluitend van toepassing kunnen zijn in het kader van de wet.

Voor meer informatie over dit gehele proces verwijzen wij graag naar onze publicatie '*Gemoedsbezwaren | Beleidstoepassing*' en de '*Oudergids | Gemoedsbezwaren*'.

Voorlopig advies

Dat betekent, overwegende de 5 punten die worden aangedragen door het OM, dat wij ouders willen adviseren om een kennisgeving in te dienen die uitsluitend voldoet aan de formele wetsvereisten die terug te vinden zijn in **artikel 5, artikel 6 en artikel 8 van de Leerplichtwet 1969**.

De zorgen of vragen die leerplichtambtenaren delen met jou, eventueel naar aanleiding van een kennisgeving die alleen voldoet aan de wettelijke vereisten (dus zonder de scholenlijst en andere vragenlijsten), kunnen beantwoord worden door de leerplichtambtenaar aan te geven dat deze zorgen het beste kunnen worden neergelegd bij de leidinggevenden namens wie zij tekenen, in dit geval dus de *wethouder (Onderwijs)* van de betreffende gemeente.

Ouders die rechtsgeldig een beroep op vrijstelling hebben gedaan en dat dus via de formele vereisten van de wet is, zijn niet strafbaar. Het beroep op vrijstelling zal moeten worden geregistreerd in het vrijstellingenregister (ROD).

Dat betekent dat we ouders aanraden om, ongeacht de positie waarin het proces zich heeft gevorderd qua 'verdachtmaking' door de leerplichtambtenaar (dan wel gemeente), de gemeente een herinnering te sturen van de kennisgeving die zij hebben ingestuurd. Hierbij kan aangegeven worden dat de kennisgeving destijds op een bepaalde datum is ingediend (het beste voorzien van een bewijs van afgifte), en daarbij eventueel andere documentatie van de 'Werkgroep Vrijstelling 5b' mee te zenden, zoals het document '*Gemoedsbezwaren | Bestuurlijke toepassing van de Leerplichtwet 1969*'.

Onze werkgroep volgt de vorderingen van de gesprekken met de ministeries van Onderwijs en Veiligheid en Justitie, ketenpartners en andere belanghebbenden op de voet en zal blijvend adviezen blijven uitbrengen naar de situatie die daar om vraagt. Ook zal de werkgroep zich inzetten voor een brief aan het *Wetenschappelijk Bureau van het Openbaar Ministerie* om hen de vragen voor te leggen met betrekking tot de constatering die wij hebben gedaan.

Voor meer informatie wijzen wij graag naar de contactgegevens onderaan deze *e-mail* en voor meer uitleg kunt u terecht bij de bekende ouderverenigingen van het Thuisonderwijs Verbond, de Nederlandse Vereniging voor Thuisonderwijs en andere (sociale media) groepen. Daar kunnen eventuele individuele (afwijkende) gevallen ook worden voorgelegd of kan worden deelgenomen aan kennisavonden en dergelijke.

Werkgroep Vrijstelling 5 onder b
8 april 2025, Haarlem

werkgroepvrijstelling5b@mailfence.com